

روز عرفه فرصتی که باید غنیمت شمرد/ دعای عرفه امام حسین(ع) مربوط به سال واقعه کربلا نیست

حجت الاسلام وافی با بیان اینکه منظور از ایام معلومات در قرآن، دهه آخر ذی الحجه است؛ به برخی از فضایل و اعمال ویژه روز عرفه اشاره کرد و گفت: شیطان در این روز خوار و حقیر و رانده می شود...

حجت الاسلام وافی با بیان اینکه منظور از ایام معلومات در قرآن، دهه آخر ذی الحجه است؛ به برخی از فضایل و اعمال ویژه روز عرفه اشاره کرد و گفت: شیطان در این روز خوار و حقیر و رانده می شود، گویی که انسانها در روز عرفه در حلقه ای از امنیت و سلامت و عنایت الهی قرار می گیرند و بر اساس روایات امید است حتی فرزندان درون شکم مادران از این ماه و از این روز بهره مند شوند.

حجت الاسلام مرتضی وافی معاون فرهنگی سابق مسجد جمکران و از پژوهشگران فرهنگی- دینی کشورمان در گفتگو با خبرنگار مهر به جایگاه روز عرفه در اسلام اشاره کرد و گفت: در آیات قرآن تعبیری به نام «ایام معلومات» داریم که در روایات آن را دهه اول ماه ذی الحجه خوانده اند و روز عرفه و عید قربان پایان این ایام معلومات است. در روایت از رسول خدا(ص) آمده است که هیچ دهه ای مثل دهه اول ذی الحجه عمل و عبادت و کار خیر در آن نزد خدا برتر نیست. البته ما شبها و روزهای با فضیلت دیگری داریم اما دهه ای در سال که فضیلت و معنویت و زمینه کار خیر و عبادت به اندازه دهه اول ماه ذی الحجه باشد، نداریم.

این پژوهشگر دینی تصریح کرد: در روایات درباره روز عرفه سفارش شده است که روز عرفه آن روزی است که همه امید خیر و برکت و عنایت الهی را دارند و جایگاه روز عرفه آنقدر بالاست که در روایت حتی به این نکته اشاره شده است که امید است حتی فرزندان درون شکم مادران از این ماه و از این روز بهره مند شوند. نکته دیگر در فضیلت روز عرفه روایتی از حضرت زین العابدین(ع) است که حضرت وقتی فقیر و مسکینی را در روز عرفه دید که از مردم طلب کمک می کرد، فرمودند: وای بر تو آیا در این روز از غیر خدا سؤال می کنی؟ که این گویای اهمیت عبادت و استغاثه به درگاه خداست.

وافی با اشاره به برخی از روایات تأکید کرد: شیطان در این روز خوار و حقیر و رانده می شود و گویی که خلائق و انسانها در روز عرفه در حلقه ای از امنیت و سلامت و عنایت الهی قرار می گیرند و خدای متعال سفره های رحمت و جود خویش را برای مردم می گستراند.

زیارت سیدالشهدا(ع) مصداقی از اطاعت خداست

وی به برخی از اعمال روز عرفه اشاره کرد و گفت: اولین نکته عبادت و اطاعت خداست که اهل بیت(ع) مصداقی را برای این عبادت الهی ذکر کردند که زیارت حضرت سیدالشهدا(ع) از جمله آنهاست. مرحوم ابن قولویه استاد شیخ مفید عجیب روایتی دارد در کامل الزیارات که از کتب منبع و معتبر ماست و این روایت متواتر است که زیارت امام حسین(ع) در روز عرفه برابر با هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد و بلکه بالاتر از آن است و حتی در روایت دارد، کسی که در روز عرفه در زیر قبه امام حسین(ع) باشد ثوابش کمتر از کسی که در عرفات حاضر هست، نیست. خب این زیارت امام حسین(ع) یکی از مصداقی اطاعت و عبادت خداست چون سیدالشهدا(ع) باب الله، وجه الله و سبیل الله است.

معاون فرهنگی سابق مسجد جمکران افزود: عمل عبادی دیگری که در روز عرفه بر آن تأکید شده است، خواندن بخشی از نمازهای مخصوص این روز است به ویژه نمازی که در مفاتیح الجنان مشهور به نماز امیرالمؤمنین(ع) است که خواندن آن در ظهر روز عرفه توصیه شده است و قرائت آیه الکرسی در این روز که ان شاء الله موجب امنیت و رفع کید و توطئه دشمنان و چشم زخم حسودان و بدخواهان می شود. عمل دیگر صلواتی است که در روز عرفه تأکید شده است که بسیار صلوات با فضیلتی است که با مطلع «اللهم یا اجدود من اعطی...» شروع می شود امام صادق(ع) در روایتی فرمود کسی که می خواهد رسول خدا(ص) و اهل بیتش(ع) را خوشحال کند اینگونه بر آنها صلوات بفرستد. در روز عرفه قرائت دو دعا سفارش شده است یکی دعای امام حسین(ع) در روز عرفه که در مفاتیح آمده است و یکی دعای حضرت زین العابدین(ع) که در صحیفه سجاده آمده است.

دعای روز عرفه سید الشهدا(ع) مربوط به سال واقعه عاشورا نیست

حجت الاسلام وافی در پاسخ به این سؤال که آیا دعای روز عرفه امام حسین(ع) مربوط به همان سالی است که حضرت مکه را به سوی کوفه ترک کردند؟ گفت: این دعای معروف روز عرفه که سید الشهدا(ع) خواندند مربوط به سال واقعه عاشورا نیست. چون حضرت بارها به حج مشرف شده بودند و این دعا قطعا مربوط به سالی نمی شود که حضرت مکه را به قصد عراق ترک کردند، چون در آن سفری که حضرت سیدالشهدا(ع) از مکه به سمت کوفه حرکت کردند، روز یوم الترویه(هشتم ذی الحجه) بود که همه به سمت منا و عرفات رفتند در حالیکه امام حسین(ع) از مکه خارج شدند و به سمت منا و عرفات نرفتند یعنی امام حسین(ع) در آن سفر اصلا منا و عرفات را درک نکردند. برخی به اشتباه تصور می کنند که امام حسین(ع) حج تمتع را ناتمام گذاشتند که برخی از شعرا هم مطالبی گفتند مثل اینکه «ای حج ناتمام تو مقبول کردگار...!» در حالیکه امام حسین(ع) حج را ناتمام نگذاشتند بلکه حضرت به همراه یاران و کاروانشان نیت حج عمره کرده بودند لذا پس از انجام حج عمره از مکه خارج شدند.

سیره و حالات امام حسین(ع) در هنگام خواندن دعای عرفه

وی با اشاره به محتوای دعای امام حسین(ع) در روز عرفه تصریح کرد: نکته ای که قابل توجه است حال امام(ع) در هنگام آغاز دعا است. حضرت با گروهی از اهل بیت و فرزندان و شیعیان این دعا را خواندند و معلوم است که خواندن این دعا به صورت جمعی و شرکت در مجالس عمومی خودش فضیلت است. نکته دیگر اینکه وقتی امام حسین(ع) به سمت جبل الرحمة که در صحرای عرفات است در حال حرکت بودند، در نهایت تضرع و خشوع حرکت می کردند و توصیه ما به عزیزان این است که تا رسیدن به مجلس دعای عرفه و خواندن این دعا از بیان برخی حرفهای بیهوده و یا رفتارهای نامناسب پرهیز کنند و بر اساس سنتی که حضرت سیدالشهدا(ع) داشتند، خضوع و خشوع را در خود نهادینه کنند که این خود یک فضیلت است.

این پژوهشگر فرهنگی- دینی افزود: نکته دیگر در مورد حالات امام حسین(ع) در خواندن دعای روز عرفه این است که ایشان زیر سقف آسمان روی مبارک را به سمت قبله کرده و دستهایشان را در مقابل صورت خویش قرار دادند و این یک فضیلت است؛ گرچه دعا خواندن در هر حالتی ان شاء الله پذیرفته است اما اكملش این است که رو به قبله باشد و به تعبیر روایت دستها مانند مسکینی که طعام می خواهد، باشد، پس ببینید حضرت چگونه دست به دعا می برند. نکته بعدی اشک و گریه است، گرچه اشک نشانه است اما هر حالی به اشک نیست و هر اشکی حال نیست اما اشک یک علامت است لذا نقل شده است که در بخشیهایی از قرائت دعا اشک از دیدگان مبارک ابا عبدالله(ع) جاری بود و حتی در اواخر دعای روز عرفه آنقدر گریه حضرت شدید شد که تعبیر راویان این است که از دیدگان مبارکش اشک می ریخت به مانند دو مشک! این تعبیر گرچه مبالغه است اما شدت اشک را نشان می دهد.

محتوای دعای روز عرفه سیدالشهدا(ع)

حجت الاسلام وافی یادآور شد: نکته دیگر در مورد حالات امام حسین(ع) در دعای عرفه، مکرر یارب گفتن حضرت است؛ اینکه انسان به جنبه ربوبی و تربیتی خدای متعال به عنوان مربی انسانها توجه کند. گویی روز عرفه روز تربیت و مؤدب شدن به آداب الهی است. این خیلی مهم است چون بارزترین جلوه تربیت، مؤدب شدن به آداب است و حضرت در آخر دعا یارب می گفتند و اصحاب و همراهان آمین می گفتند و در همان مکان ماندند تا غروب آفتاب شد. برخی دعای عرفه را زود تمام می کنند در حالیکه بهتر است تا غروب آفتاب این دعا ادامه پیدا کند.

وی با اشاره به برخی از مضامین دعای روز عرفه حضرت سیدالشهدا(ع)، تأکید کرد: این دعا بسیار به دعای عرفه امام سجاد(ع) در صحیفه سجادیه از نظر مفاهیم شبیه است و به نوعی تکمیل کننده یکدیگرند و بنا به احتمال قوی حضرت سیدالساجدین(ع) در روزی که امام حسین(ع) دعای عرفه را می خواندند در کنار پدر بودند چون در روایت دارد که حضرت با فرزندان نشان آمده بودند.

معاون فرهنگی سابق مسجد جمکران افزود: ما 5 فراز کلی در دعای عرفه می بینیم، فراز اول که با حمد خدای متعال شروع می شود، توجه به خود و جسم و روح انسان است و دعاکننده به اعضا و جسم و روحش توجه می کند و نعمتهایی که خداوند در این رابطه به او عطا کرده است را یادآوری می کند. فراز اول دعای عرفه توجه انسان است به خود که "فقد عرف نفسه فقد عرف ربه" و در برخی فرازها به مصادیق اشاره شده است و بخشی از این فرازها جنبه های علمی و پزشکی و نکات دقیق اعضا و جوارح انسان را که می گوید حکایت از علم لدنی امام دارد.

وی در ادامه تبیین مضمون دعای عرفه امام حسین(ع) گفت: در فراز اول حمد الهی برای نعمتهای خداوند است و فراز دوم اظهار ناتوانی و تقصیر در شکر این نعمتها به درگاه الهی است. فراز سوم البته نه درخواست معمولی بلکه در توجه به نیازهایی است که انسان دارد و توجهی خاص است مثل تعبیر "...اللهم اجعلنی اخشاک کاتی اراک..." یعنی خدایا به گونه ای مرا در مقام خشیت قرار ده مثل اینکه تو را می بینم. دعاهاى این بخش مضامین عالیّه ای دارد به گونه ای که بینش انسانها را تنظیم می کند که چگونه در زندگی حرکت کنند.

وافی تصریح کرد: در فراز چهارم دعای عرفه توجه به مکانهای مقدس و توجه به انسانهایی است که از اولیاء الهی هستند را می بینیم، گویی انسان خود را حاضر در آن مکانهای مقدس می بیند و خودش را سر سفره ای می بیند که میهمانان آن اولیاء خدا هستند لذا در این بخش اشاره به انبیاء الهی و الطاف خداوند به امتهای خویش را می بینیم. نکته دیگر در این فراز از دعای عرفه مقایسه بین عبادت و بندگی ما و ربوبیت خدای متعال است به این معنی که خدا چه کرد و ما چه کردیم و در واقع فاصله بین عبد بودن و رب بودن را بیان می کند که باید این فاصله از سوی خدا کم شود و بنده را به سوی خود بخواهد.

این پژوهشگر فرهنگی- دینی افزود: در فراز پایانی دعا جملات خداحافظی است، مثل کسی که در لحظات پایانی و در خوف و رجا خود را می بیند در حالیکه آفتاب در حال غروب است این کلمات و دعاها را بر زبان جاری می کند. نکته ای که می خواهم بر آن تأکید کنم اینکه یک بخشی دعای عرفه دارد که به نقل از سیدبن طاووس در اقبال الاعمال آمده است که با « الهی انا الفقیر فی غنای ...» می شود و برخی که دعای عرفه را می خوانند این جملات را نمی خوانند در حالیکه این بخش نیز دارای معانی بلندی است که توصیه می کنیم که عزیزان این بخش را نیز بخوانند و به روایت کفعمی بسنده نکنند.